

LBRIS

We know
books

IRINA ORDÎNSKAIA

Lumina curată a sfinților

Istorisiri despre Sfinții:

Serghie din Radonej

Serafim din Sarov

Andrei Rubliov

Xenia din Sankt-Petersburg

Traducere din limba rusă

Diana Guțu

editura
Σοφία

București

Cuprins

<i>Cuvântul autorului</i>	5
Starețul Serghie	7
Cinul îngeresc	79
Sihastrul	137
Cuvioasa	171

poate întrezări desăvârșirea zidirii lui Dumnezeu – omul. Așa cum personalitatea este alcătuită din felurite trăsături de caracter, tot așa ai vrea să aduni într-un singur tot sufletele sfinților în speranța de a vedea, de a simți planul desăvârșit al Creatorului.

Atunci când te deprinzi vreme îndelungată cu răul, ajungi să nu mai crezi în bine. Lumea începe să pară lipsită de sens, iar omul – un animal neînsemnat. Astfel, pe nesimțite, Îl ucidem pe Dumnezeu în noi înșine. Ne îndepărtăm de El din ce în ce mai mult. Concentrarea asupra contemplării răului este la fel de stearpă, absurdă și distructivă precum răul însuși. Să ne îndreptăm privirile către sfinții Serghie din Radonej, Serafim din Sarov, Xenia din Sankt-Petersburg, Andrei Rubliov, să le cercetăm sufletele curate, iar prin ele, ca printr-un cristal, Îl vom vedea pe Ziditorul nostru și vom simți că este alături de noi! Cu adevărat, câtă vreme amintirea sfinților rămâne vie, încă nu este totul pierdut pentru omenire!

Starețul Serghie

*Mănăstirea Sfânta Treime din Makovița.
Ultima lună de vară a lui 1365*

Fratele Miheia aprinse soba, așezând cu grijă și sânghință un morman de așchii și lemne înăuntru, pentru ca focul să se aprindă repede, să nu se stingă prea devreme și să încălzească chilia, care se răcise în timpul nopții. Din sobă ieșeau rotocoale de fum care, purtate ușor de curentul de aer, luau drumul către gura coșului de fum.

Dimineața, soba din chilia lui Miheia și a starețului Serghie era ultima care se aprindea. De la candela icoanei din biserica Sfintei Treimi Dătătoare de Viață, Miheia ducea focul în toate chiliile, ascunzând sub sutana sa un felinar din mică¹. Flăcările jucăușe pâlpâiau în sobe, iar mănăstirea se trezea, prindea viață. Dârele de lumină de la așchiile de pin și mestecăan luminau slab chiliile călugărilor care se adunau pentru Utrenie.

¹ Familie de minerale cristalizate, cu luciu sticlos, sidefos, care se desfac ușor în foițe subțiri (elastice și transparente) (n. trad.).

Afară se luminează, întunericul se risipi. Sfârșitul de vară era rece, cu ploi torențiale și ceață. Toată noaptea turnase cu găleata, ploaia potolindu-se abia spre dimineață. Pereții din lemn ai bisericii, ai colibelor-chilii, ai magaziiilor, ai depozitelor, ai brutăriei și ai trapezei se umflaseră și se înnegriseră de la atâta umezeală. Nici pământul nu izbutea să absoarbă toată apa revărsată peste el. Iarba, mustind de băltoace, plutea asemenea algelor, iar buturugile nedeștelenite se șteau ca niște insule.

Soba avea toane, lemnele umede nu se lăsau biruite de foc. Din pricina fumului gros, ochii lui Miheia se înroșiră, dar el, fără să-și piardă răbdarea, nu se dădu bătut. Flacăra birui, fumul se risipi, iar în sobă începură să pâlpâie limbi mari și galbene de foc. Miheia se uită peste umăr la stareț. Părintelui Serghie, cu genunchii plecați la rugăciune, nu i se putea vedea chipul, ci numai spatele încovoiat într-o metanie încremenită. Miheia oftă cu tristețe. Urmări o bucată de vreme focul din sobă, apoi mai scoase un suspin.

Starețul se ridică și aranjă fitilul candeliei din fața icoanelor.

– Ce s-a întâmplat?

Își cunoștea bine ucenicul cu care de mai mulți ani împărțea aceeași chilie. Miheia se întoarse către părintele Serghie, își frecă cu dosul palmei ochii înroșiți și sprâncenele blonde, apoi fața pistruiată și puhavă, cu nasul cârn și cârnos.

– Iartă-mă, părinte stareț, iartă-mă! făcu el și oftă din nou.

– Spune, Miheia, curaj, ce te tulbură? S-a întâmplat ceva?

Părintele își aranjă barba stufoasă în care se afundau obrații slabi, întinși peste pomeți. Părul lung, cârlionțat ca și barba, îi încadra fața și fruntea înaltă cu un început de chelie. Chipul i se topi, își pierdu conturul când privirea plină de inteligență și bunătate se ridică spre interlocutor. Tăcerea deveni apăsătoare, și Miheia începu:

– Chilia lui Daniil e goală. L-a luat cu el și pe Porfirie, fostul slujitor. A plecat cu noaptea-n cap. Cu toate lucrurile. Trebuie să-l fi ajutat țărării cu căruța. Frații spun că n-au auzit nimic. A plecat pe nesimțite.

Starețul urmări un timp cărbunii din sobă, apoi se apropie de foc și întinse mâinile, încălzindu-și degetele lungi și slabe.

– Îți pare rău după Daniil? îl întrebă el pe Miheia, rostind cuvintele fără grabă.

– Nu, răspunse acesta.

– De ce oare?

– Nu l-am iubit. Era zgârcit. Nu putea să se despartă de avere. N-a adus la trapeză nici lingura, nici blidul. Și Porfirie a continuat să-i slujească. Bine că s-a dus! M-am temut să nu te întristezi, nu e primul care pleacă de când am început să ne gospodărim ca obște.

– Nu-i primul, făcu părintele Serghie, nelăsându-te să-ți dai seama dacă era de acord sau îngrijorat.

– Nu trebuie să te întristezi, începu să turuie Miheia cu înflăcărare, suntem credincioși mănăstirii noastre! Ai dreptate, monahul nu poate fi sărac sau bogat. Toate lucrurile sunt ale lui Dumnezeu, totul trebuie să fie de obște, la comun. Cum de nu înțeleg unii, cum de te părăsesc? întrebă el, și îl podidiră lacrimile.

– Ce bine că ești tânăr, mai poți lucra la sufletul tău! Acum e curat, dar, dacă n-o să se răcească, dacă o să facă față cu ajutorul lui Dumnezeu, aș vrea să văd cum se va maturiza.

Starețul surâse.

– Du-te, ai multă treabă! Eu trebuie să merg în biserică, să mă pregătesc de slujbă.

Când starețul ieși în pridvorul chiliei, îl văzu grăbindu-se spre el pe chelarul Ilia, ajutorul lui de bază în toate treburile mănăstirești. Era voinic, cu mișcări iuți și sprintene, în ciuda rasei, aducând mai degrabă cu un negustor decât cu un călugăr.

– Părinte Serghie, binecuvântează! se precipită chelarul și, fără să mai aștepte vreun răspuns, trecu la subiect: a plecat Daniil.

Făcu o pauză, așteptând reacția starețului.

– Știu, spuse bătrânul calm.

– Ar trebui să ne gândim cum să-i folosim mai bine chilia, e ditamai izba, poate chiar cea mai bună din mănăstire.

– Au mai venit pelerini? întrebă părintele Serghie, luând-o spre biserică și încercând să ocolească băltoacele adânci după ploaia de azi-noapte.

Chelarul mergea alături.

– Patru inși, doi copilași, foarte firavi, de ți se rupe inima să-i privești...

Ilia își mușcă buza și continuă:

– În izbe n-au mai rămas locuri pentru pelerini, e înghesuială.

– Iată răspunsul: pe cei nou-veniți o să-i instalăm în chilia lui Daniil, mai punem acolo câteva lavițe, chiar eu mă voi ocupa de asta după slujbă, încheie discuția părintele Serghie, deschizând ușa bisericii.

– Dar cum rămâne cu proviziile? Se cam termină, spuse chelarul precipitat.

– O să verificăm împreună ce ne lipsește și ne vom gândi cum să facem rost. Acum du-te și dă-le oamenilor un adăpost, vezi dacă au primit toate cele necesare, dacă au destulă mâncare, și faceți foc în chilia lui Daniil, că e frig.

Ușa bisericii se închise în urma starețului. Ilia stătu o clipă în loc și, gândindu-se cu ce să înceapă împlinirea sarcinilor, socoti că mai întâi se cuvine să se ocupe de pelerini și se îndreptă repede spre chilia lui Daniil. În întâmpinarea chelarului venea agale către biserică Stepan, fratele mai mare al starețului. Înalt, impunător, cu rasă din stofă scumpă, discuta cu doi tineri frați începători. Chelarul îl salută cu o mișcare a capului

și se pregătea să-și continue drumul, când deodată Stepan îl opri.

– Stai așa, Ilia, nu știi că în biserică aproape că nu mai avem ceară pentru lumânări? Nu este asta răspunderea ta? Nu ești mai-mare peste gospodăria obștii?

– Părinte, chiar mâine ne-am gândit să trimitem câteva care! O să aducem ce ne lipsește. Nu doar ceară n-avem, pâinea și pâanza s-au cam terminat și ele. Sunt mulți pelerini la mănăstire.

– Te agiți cât e ziua de lungă. Când mai reușești să te rogi? Chiar pentru asta ai venit la mănăstire, ca să te ocupi de gospodărie? Întrebă Stepan, zâmbind răutăcios.

– Semeni mai mult cu un țăran sau negustor decât cu un monah, interveni în discuție unul dintre frați.

– Am primit ascultarea de a munci în gospodărie, răspunse chelarul, ridicând din umeri nedumerit. Grija mea e să fie oamenii sătui și îmbrăcați. Așa îmi mântuiesc sufletul, prin ascultare.

– Sufletul?! Îți mântuiești sufletul?!

Vocea lui Stepan trăda mâhnire amestecată cu supărare.

– De ce vorbești acum de nevoința duhovnicească? Nevoința rugăciunii se face în singurătate! Nu de ziua de azi trebuie să ne îngrijim, ci să ne lepădăm de lume, disprețuind-o. Să adunăm comori cerești, nu pământești. Ai uitat și de Evanghelie din pricina deșertăciunilor? Omul nu

trebuie să se îngrijească de hrană. Cum hrănește Domnul păsările cerului?! Chiar atât de puțină credință ai, încât cele pământești îți sunt mai aproape decât cele cerești? Ascează! Lepădare de lume! Fiecare om se mântuiește prin rugăciune, prin nevoință. Doar așa ne mântuim!

Fratele începător, ochi și urechi la discursul înflăcărat al lui Stepan, îi apucă mâna și i-o sărută.

– Așa e, părinte! Prin nevoință duhovnicească!

– Lumea de prin orașe invadează mănăstirile, își continuă Stepan cuvântarea cu tristețe. Am venit aici ca să mă îngrijesc de suflet, să fiu cât mai departe de deșertăciunea lumii. Am crezut că aici, în liniștea pădurilor, o să găsesc bucuria rugăciunii neîncetate în mijlocul fraților mei adevărați. Fiecare om – templul lui Dumnezeu – parcurge singur propria cale duhovnicească spre desăvârșire, arzând de dumnezeiescul dor.

El veni aproape de Ilia.

– Zi-mi și mie: la ce bun grijile lumești cu care te împovărezi? Renunță la lume! Gândește-te la cele cerești cât încă nu e prea târziu!

– Cine știe ce e mai important: nevoința însingurării sau ascultarea și milostenia? spuse chelarul, plecându-și ochii. Trebuie să dau haine pelerinilor și de mâncare întregii mănăstiri. E timpul să plec, sunt așteptat.

El își continuă grăbit drumul fără a se uita îndărăt.

– Trebuie să înțelegi că greșești! strigă în urma lui Stepan. Nu-ți dai seama că-ți pierzi sufletul! Îți vreau binele!

Însă Ilia își iuți pasul, cotind brusc după cea mai apropiată chilie.

Atelierul de tâmplărie era situat într-o magazie mare, ticsită până la jumătate cu lemne puse la uscat. Pe pereți atârnavă rafturi cu unelte și diverse alte lucruri. Într-un loc mai liber se aflau trei mese și câteva bănci. Ușa mare cât tot perețele era larg deschisă.

Talașul înmiresmat și dantelat, desprinzându-se de scânduri, se rostogolea în aer și cădea, acoperind podeaua în jurul starețului, care meșterea o laviță, și al celor doi frați începători ce îl ajutau la mesele alăturate. Așchiile răsucite, deschise la culoare, formau căpițe parfumate, aproape imponderabile, la picioarele tâmplarilor. Meșterii se scufundau în ele până la glezne. Dur, plin de asperități, materialul lemnos se transforma în scânduri netede, plăcute la atingere, care încă nu își pierduseră mirosul de pădure. Acest miros se evaporă în timp, atunci când copacul își uită rădăcinile. Deocamdată atelierul îi îmbia pe oameni cu aroma vie a sevei trunchiurilor proaspăt tăiate de pin, mestecăn, stejar.

Talașul împrăștiat peste tot atârna în barba și rasa părintelui Serghie, se amesteca în părul strâns cu un cordon ce trecea peste frunte. Obosit

să mai strângă așchiile fine, starețul se recunoscă învins în fața zborului lor capricios.

– Doamne, ajută! salută Stepan, trecând pragul atelierului.

El se opri lângă ușă, împiedicând cu statura-i intrarea luminii de afară. Fața smeadă a lui Stepan părea în semiîntuneric la fel de neagră precum rasa. Ochii nu i se puteau desluși în orbitele adânci. Își frecă palmele entuziasmat, se apropie de lavița terminată, lăsând lumina să pătrundă în magazie, și o pipăi, mângâind-o.

– Nu e rău, chiar iese bine.

– N-ar strica să ne dai și tu o mână de ajutor! făcu părintele Serghie, oprindu-se pentru câteva clipe și scuturându-și așchiile din barbă.

– Nu sunt priceput la tâmplărie, i-o curmă Stepan, aș merge în biserică să-l ajut pe fratele Simon. Ce zici, părinte stareț?

– Bine, mergi, părintele Serghie se apucă iar de lucru, e multă treabă în biserică, iar aici ne descurcăm și singuri.

– Aș putea să vă ajut eu? vocea tânără și răsunătoare a lui Feodor, băiatul lui Stepan, îi surprinse pe toți.

Nimeni nu observase cum se apropiase și se rezemase de ușa deschisă.

– Nu, frate Feodor, îi răspunse starețul nepotului, nu aici e nevoie de ajutorul tău! Chilia lui Daniil este acum fără icoane, a plecat cu tot cu ele. În coliba lui vor sta de acum pelerinii, bolnavii, iar

casa creștinului nu se cade să fie fără icoane, spuse părintele Serghie fără a se opri din lucru. Cine s-ar descurca mai bine și mai repede decât tine? Dumnezeu ți-a dat darul de a picta icoane.

Talașul foșni sub picioarele lui Stepan, care se depărtă în tăcere, îndată ce starețul termină de vorbit.

– Am să fac tot ce pot ca să isprăvesc cât mai repede icoana Maicii Domnului. Preacurata se uită deja la mine..., rosti Feodor cu ardoare, nu va rămâne nici o chilie fără icoană. Sufletul meu se bucură, se chinuie sau plânge, spuse el, apropiindu-se tot mai mult de stareț și încercând să-l privească în ochi, după care caută ieșirea. Atunci încep să pictez, de nu-mi mai ajung nici zilele, nici nopțile. Apoi, din scândura pictată, dintr-odată, se uită la mine. Binecuvântează, părinte, binecuvântează-mă!

– Domnul să te binecuvânteze!

Starețul se uită cu duioșie la nepot.

– Îndată ce isprăvești icoana, să mi-o aduci.

Așchiile începură din nou să zboare de pe mese pe jos, desprinzându-se cu zgomot de scânduri. După ce Feodor plecă din magazie, ajutoarele părintelui Serghie împreună cu starețul însuși fură absorbiți de lucru.

Când chelarul Ilia se apropie, în căutarea starețului, de magazie, unde frații meșteceau de obicei, înăuntru nu mai era nimeni. Frații începători plecaseră cu lavitele terminate spre fosta

chilie a lui Daniil. Ilia îl găsi pe stareț la brutărie, muncind laolaltă cu ceilalți frați.

Părintele Serghie rupea o bucată lipicioasă și elastică de aluat din frământătura dospită pentru pâine și o frământa îndelung cu mâinile sale pline până la cot de făină. Aluatul se răsucea, tremura ca viu și, în cele din urmă, căpătând rotunjimea viitoareii chifle, era trântit pe masă, gata să fie așezat pe lopată și dat la cuptor.

În brutăria încălzită mirosea atât de îmbietor a pâine proaspătă, era atât de bine și plăcut, încât Ilia, care era mereu pe grabă, stătu puțin fără a scoate un cuvânt, odihnindu-se de grijile lui gospodărești.

– Am discutat cu Iakuta, se apucă starețul să vorbească, continuând să frământa o altă bucată de aluat. Măine dimineață va pleca cu carele după pâine. Simon a cerut vin și ceară pentru biserică. Stofa e aproape pe sfârșite, mulți pelerini au avut nevoie de haine. Dacă mi-a scăpat ceva, vorbește cu Iakuta.

– Merg la el chiar acum.

Chelarul o luă spre ieșire, dar părintele Serghie îl opri.

– Stai puțin! Mai încolo trimite-mi-l la chilie pe Leontii Staniata.

– Pe Stanka? Îl trimit.

Stanka intră încetisor în chilia starețului, se opri în mijlocul izbei, își roti privirea ageră, veselă și inteligentă prin încăperea, se închină la

icoana Maicii Domnului Odighitria, apoi la cea a Sfântului Nicolae și așteptă ca părintele Serghie, care citea la masă dintr-o carte, să-l bage în seamă. Miheia, lăsând lucrul, ieși din chilie afară. Călcând șovăitor de pe un picior pe altul, Stanka stătu o vreme cu ochii în pământ, dar în scurt timp se sătură să se mai uite la podea și începu să urmărească cu coada ochiului cum studia starețul cu atenție foile acoperite cu scris, mângâind din când în când literele complicate. Dintr-odată, fără a-i arunca vreo privire lui Stanka, părintele Serghie spuse:

– Bună carte... Ieri Atanasie a terminat „Penta-teuhul lui Moise”. Nimeni în mănăstire nu scrie mai bine decât Atanasie. Ți-e mai mare dragul să te uiți. Câtă răbdare și muncă pune în fiecare slovă...

Starețul mută băncuța și se întoarse către Leontii.

– Răbdarea este un mare dar...

Stanka oftă și puse bărbia în piept.

– Nu oricine îl primește, continuă părintele stareț, însă fiecare trebuie să-și ducă la bun sfârșit slujirea după puteri. Sufletul are nevoie de grijă și atenție, în liniște și tăcere el contemplă adevărurile sfinte. Nu pentru zgomot și mândrie venim la mănăstire. Tăcerea este comoara noastră, din ea se nasc în suflete lucrurile cele mai bune.

– Iartă-mă, părinte, Stanka căzu în genunchi, am greșit, ieri m-am ciondănit cu frații când am

vorbit despre epistolele Sfântului Pavel! Știu că nu este bine, dar nu m-am putut abține, spuse el, aplecându-se până la pământ.

– Ridică-te, Leontii, îl rugă starețul cu tristețe, nu e vorba de epitimie, nu te-am chemat ca să te pedepsesc!

– Părinte, greșeala mea este mare, cum am putut să te întristez, de vreme ce iubesc acest așezământ? Cu frații nu sunt în bună înțelegere; ai dreptate, trebuie să trăim ca o obște, că doar nu întâmplător ne numim frați, și e păcat să ne împotrivim poruncilor patriarhului venite tocmai de la Constantinopol cu privire la viețuirea de obște. Mănăstirea trebuie să aibă un singur duh. Bine s-a spus că monahul nu poate crede despre nici un lucru că-i aparține... Sufletul trebuie să fie liber, doar pentru Dumnezeu.

– Ești deștept, Leontii! Cunoști bine Scripturile. Dar ții minte cuvintele Mântuitorului: „Milă voiesc, iar nu jertfă”? Și oare le înțelegi?

Starețul se ridică, făcându-i lui Stanka semn să se ridice din genunchi.

– Mitropolitul Alexie îmi cere mie, slugii lui, un monah învățat, priceput, de nădejde, care să plece la Constantinopol spre a-i fi de ajutor. Pentru tine este slujirea aceasta, Leontii! Știi și îți place să convingi oamenii. Măine vei pleca cu căruțele lui Iakuta, veți face o bucată din drum împreună. Treci pe la mine dimineață, am să-i trimit mitropolitului o scrisoare.